

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

**Gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos
teritoriją ataskaita už 2016 m.**

Vilnius, 2017

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
Verkių g. 25-C,
LT-08223 Vilnius
Tel. +370 5 213 5166
Faks. +370 5 213 5270
El. p. rastine@regula.lt
www.regula.lt

2017 m. birželis

SANTRAUKA

Lietuvos gamtini dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje esantys pajūgai uftikrina visus Lietuvos vartotojams, gamtini dujų perdavimo Rusijos Federacij (Kaliningrado sritis) ir Latvijos kryptimi reikalingus pajūgus. Gamtini dujų perdavimas kertant išorines Europos Sąjungos sienas (toliau – tranzitas) per Lietuvos teritoriją vykdomas tik Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis. Gamtini dujų tranzito paslaugai 2016 m. buvo taikomas valstybinis reguliavimas. Tarptautinis jungtys su Rusija, Baltarusija ir Latvija reguliuojamos sutartimis. Svarbu pažymėti, kad 2008 m. buvo pasiektas susitarimas dėl investicijų tranzito pajūgų padidinimui bei tranzitui reikiamam perdavimo sistemos pajūgų – 109 200 MWh per parą. Nuo 2011 m. tokie pajūgai buvo sukurti, o maksimalus pajūgų panaudojimas 2016 m. siekė 99 279,71 MWh per parą, t. y. 90,92 proc. tranzitui rezervuotą perdavimo sistemos pajūgų. Tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis 2016 m. transportuota 23 511,2 GWh. Atkreiptinas dėmesys, kad 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtini dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005, preambulos 19 punkte ir 13 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog nustatant tarifus (kainas) perdavimo sistemos naudotojams turi būti taikomas leidimo ir išleidimo taškai (angl. entry-exit) kainodaros modelio principas bei vadovaujantis Gamtini dujų perdavimo sistemos leidimo ir išleidimo taškai kainodaros modelio metodiniais gairėmis, patvirtintomis Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) 2014 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. O3-765 šD dėl Gamtini dujų perdavimo sistemos leidimo ir išleidimo taškai kainodaros modelio metodinių gairių (toliau – Gairės), Valstybės reguliuojamą kainą gamtini dujų sektoriuje nustatymo metodikoje, patvirtintoje Komisijos 2013 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. O3-367 šD dėl Valstybės reguliuojamą kainą gamtini dujų sektoriuje nustatymo metodikos patvirtinimo (toliau – Metodika) tvirtintas gamtini dujų perdavimo sistemos leidimo ir išleidimo taškai kainodaros modelis, integruojantis tranzito paslaugą. Atitinkamai gamtini dujų tranzitui valstybinis reguliavimas buvo taikomas nuo 2015 metų.

Komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtini dujų statymo (toliau – GD) 7 straipsnio 2 dalies 18 punktu, stebi gamtini dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją srautus ir teikia metinį ataskaitą Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Ataskaita parengta pagal AB šAmber Grido pateiktą informaciją. Vadovaujantis GD 18 straipsnio 1 dalimi, gamtinės dujos transportuojamos tranzitu asmenų tarpusavio susitarimu pagal sutartis ir atsifvelgiant esamą perdavimo sistemų pajūgų bei prioritetinių –alies sistemos naudotojų poreikių tenkinimą.

1. Gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją komercinis srautas

Lietuvos gamtinių dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis (1 pav.). Tarptautinis jungtys su Rusija, Baltarusija ir Latvija reguliuojamos sutartimis. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje esantys pajūgiai uftikrina visus tranzito Rusijos Federacijai (Kaliningrado sritis) ir Latvijos kryptimi Lietuvos vartotojams reikalingus pajūgumus. Gamtinių dujų tranzitas per Lietuvos teritoriją vykdomas tik Rusijos Federacijos Kaliningrado srities, t. y. kertant išorines Europos Sąjungos sienas.

1 pav. AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema

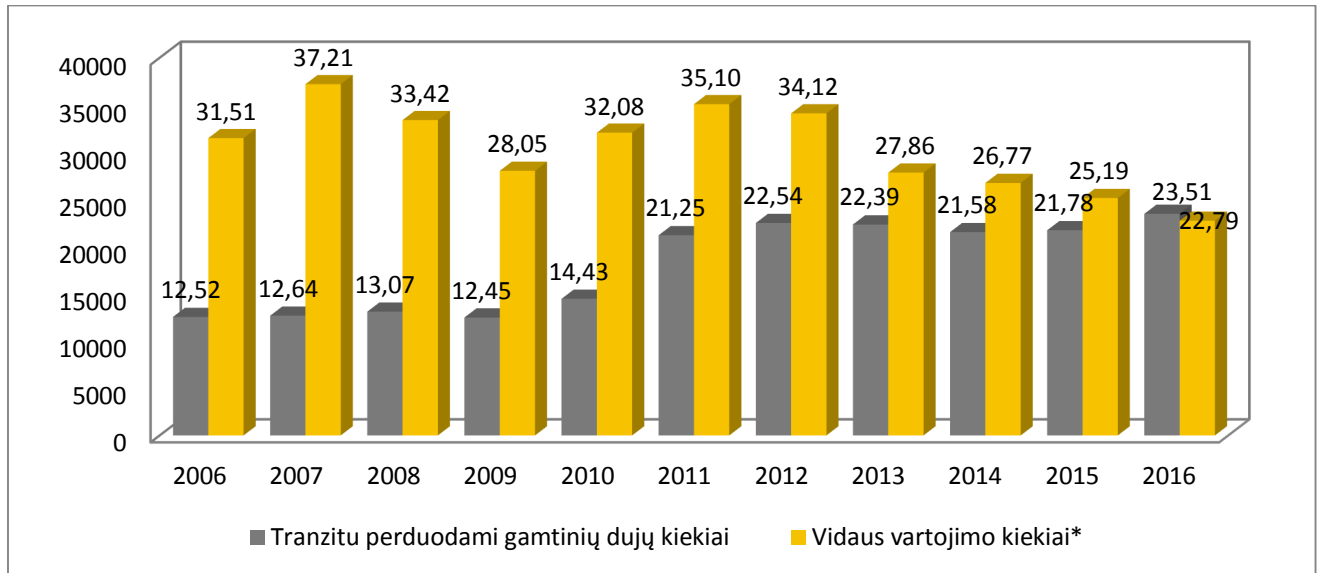
Šaltinis – AB „Amber Grid“.

2015 m. gruodžio 23 d. buvo sudaryta nauja Gamtinių dujų tiekimo Rusijos Federacijos Kaliningrado srities per Lietuvos teritoriją, sutartis Nr. -2015 tarp OAO šGazpromō ir

AB šAmber Grid. Sutartyje numatyta, kad tranzito paslaugos suteikimo s lygos galios iki 2025 m. pabaigos.

Tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado srit 2016 m. transportuota 23 511,2 GWh. Palyginti su 2015 m., tranzito apimtys padid jo 7,95 proc., su 2014 m. ó padid jo 8,93 proc. Gamtini duj tranzito kiekiai 2006ó2016 m. pateikiami 2 pav.

2 pav. Tranzitu perduodami gamtinių duj kiekiai bei vidaus vartojimo kiekiai 2006–2016 m., TWh

*- skaitant UAB šHaupasó parduot gamtini duj kiek Druskininkuose bei eksportuojam duj kiek ;

**- skai ivimuose naudojamas ilumingumas = 10.4 kWh/m³.

Šaltinis – AB „Lietuvos dujos“ 2006–2012 m., AB „Amber Grid“ 2013–2016 m., UAB „Haupas“.

I–viso AB šAmber Gridó perdavimo sistema 2016 m. transportuota 46 847,4 GWh gamtini duj (2015 m. ó 47 961,6 GWh), i– j tranzitu per Lietuvos Respublikos teritorij ó 23 511,2 GWh arba 50,19 proc. nuo bendro gamtini duj transportuoto kiekio perdavimo sistema (2015 m. ó 21 779,6 GWh arba 45,41 proc.).

Akcentuotina, jog pagal GD 18 straipsnio 3 dal duj tiekimo sutrikimo atveju tranzitu gabenam duj kiekis ribojamas proporcingai –alies vartotojams ribojamam duj kiekiui. Nutraukus duj tiekim , nedelsiant nutraukiamas j gabenimas tranzitu. Visi–ko duj tiekimo nutraukimo atveju vamzdyne esan ios duj atsargos naudojamos tik pafleidffiam vartotoj poreikiams. Paflym tina, kad nuo 2014 m. pabaigos veickl prad jo Suskystint j gamtini duj (toliau ó SGD) terminalas Klaip doje, sudar s s lygas diversifikuoti gamtini duj tiekim ir leidffiantis Lietuvai sivefti gamtines dujas i– vairi tiek j . Atsifvelgiant Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos vie–ai paskelbt informacij , uflbaigus SGD terminalo ir Klaip daóKur– nai antros dujotiekio gijos projektus, buvo gyvendintas 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 994/2010 d l duj tiekimo saugumo uftikrinimo priemoni , kuriuo Europos S jungos valstyb s nar s buvo pareigtos vykdyti direktyvin infrastrukt ros standart (N-1), ufsitikrinant alternatyv duj tiekimo –altin . 2015 m. spalio 2 d. infrastrukt ros standartas (N-1) pasiek 102,6 proc.

2. Tranzitui vykdyti reikalingų perdavimo sistemos pajėgumų panaudojimas

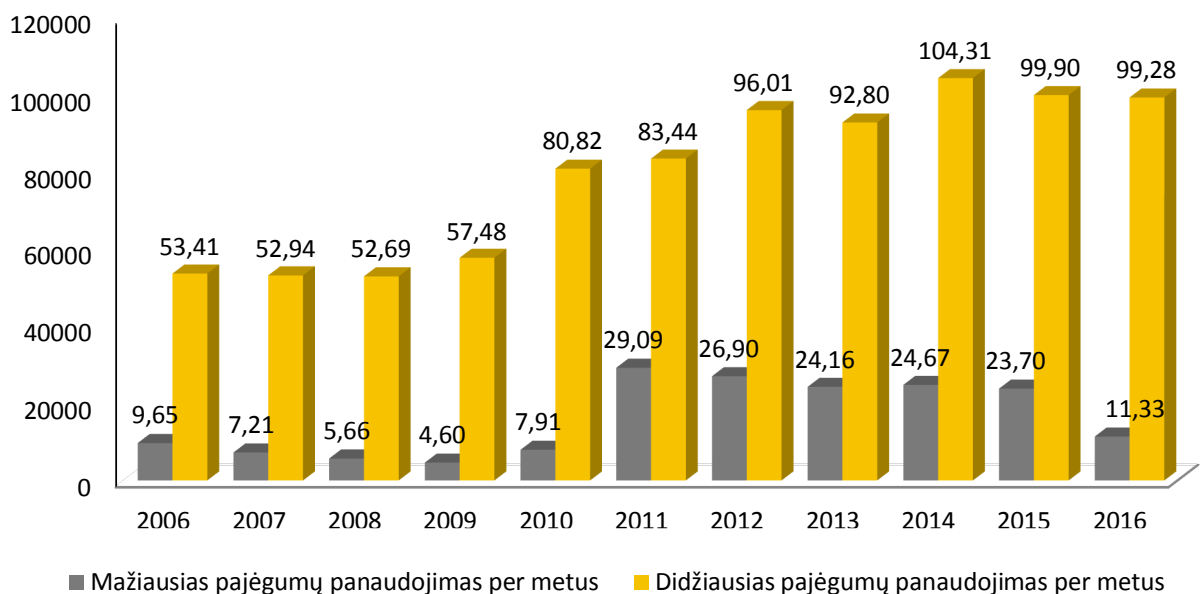
AB šAmber Gridō, vadovaudamasi 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 d l teis s naudotis gamtini dujų perdavimo tinklais s lyg , panaikinan io reglament (EB) Nr. 1775/2005 I priedo, Gairi 3.2 bei 3.3 papunkiais, skelbia dujų leidimo ir i-leidimo ta-kus perdavimo sistemoje bei -iuose ta-kuose esan ius techninius abipusi sraut paj gumus, bendrus sutartinius ir turimus nuolatinius bei pertraukiamuosius paj gumus abiem kryptimis. Gamtini dujų tranzitui per Lietuvos Respublikos teritorij yra svarb s 2 ta-kai: **Kotlovkos dujų apskaitos stotis** (gamtini dujų leidimo ta-kas) bei **Šakių dujų apskaitos stotis** (gamtini dujų i-leidimo ta-kas).

Kotlovkos dujų apskaitos stotis kurta Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybi pasienyje. Didffioji dalis Lietuvos perdavimo sistem patenkan i dujų , skaitant transportuojamas gamtines dujas tranzitu Rusijos Federacijos Kaliningrado srit , patenka per Kotlovkos dujų apskaitos stot . Maksimal s techniniai paj gumai Lietuvos ir Baltarusijos perdavimo sistem sujungimo ta-ke ties Kotlovkos dujų apskaitos stotimi ó 324 480 MWh per par .

TMaki dujų apskaitos stotis rengta 1994 m. tranzitui komerciniais pagrindais per Lietuvos Respublikos teritorij vykdyti. Iki 2009 m. pradffios TMaki dujų apskaitos stotis veik pagal realiu laiku matom tranzito poreik , OAO šGazpromō nepateikdavo konkre i pra-ym d l paj gum ufsakymo tranzitui vykdyti. Taciau 2008 m. buvo pasiektas susitarimas d l investicij tranzito paj gum padidinim bei tranzitui reikiam perdavimo sistemos paj gum ó 109 200 MWh per par . Nuo 2011 m. tokie paj gumai buvo sukurti, o maksimalus paj gum panaudojimas 2016 m. siek 99 279,71 MWh per par , t. y. 90,92 proc. tranzitui rezervuot perdavimo sistemos paj gum . Minimalus paj gum panaudojimas tranzitui 2016 m. siek 11 332,01 MWh per par , t. y. 10,38 proc. tranzitui rezervuot perdavimo sistemos paj gum .

Didffiausias ir maffiausias paj gum panaudojimas 2006ó2016 m. vykdant tranzit per Lietuvos Respublikos teritorij pateikiamas 3 pav.

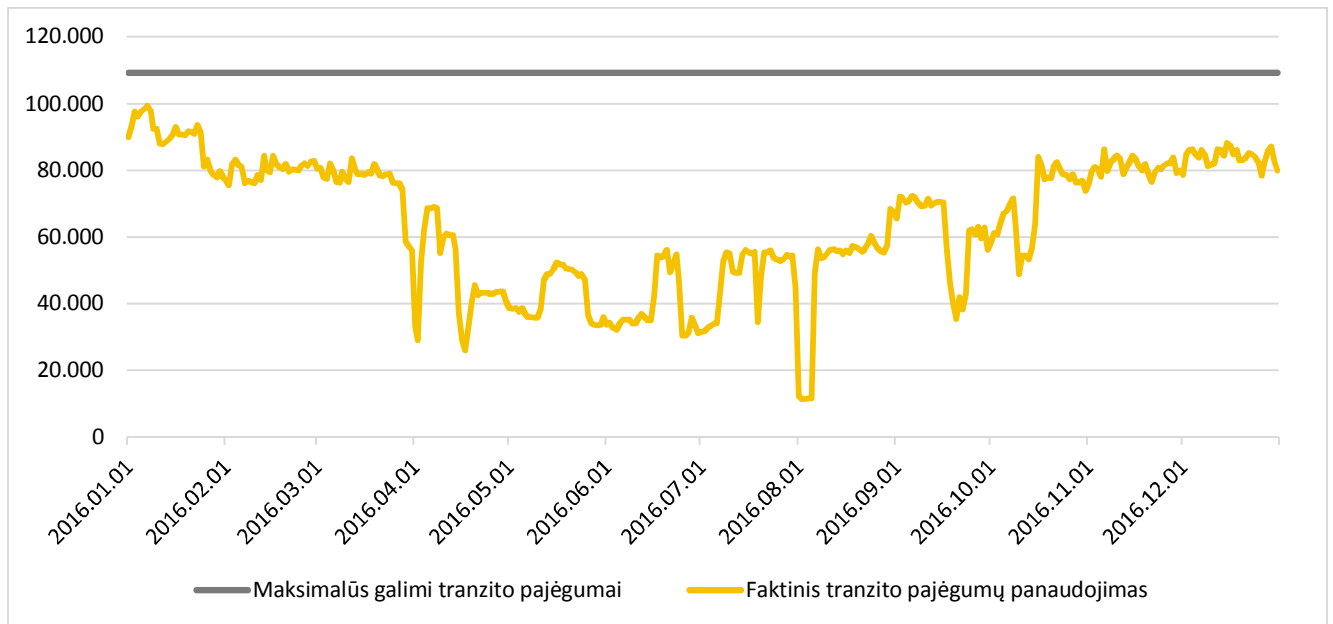
3 pav. Didžiausias ir mažiausias pajėgumų panaudojimas Šakių DAS 2006–2016 m., TWh/parą

Šaltinis – AB „Lietuvos dujos“ 2006–2012 m.; AB „Amber Grid“ 2013–2016 m.

4 pav. pateikiamas tranzito pajūgum faktinis panaudojimas 2016 m. MWh per par , palyginti su maksimaliais techniniais tranzito pajūgumais.

4 pav. Tranzito pajūgumū panaudojimas 2016 m., MWh/parą

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

3. Tranzitui priskirtos investicijos į gamtinių dujų perdavimo sistemą

2016 m. AB šAmber Gridō kreip si Komisij d l investicij projekt , susijusi su tranzito paslauga, derinimo. Komisija 2016 m. suderino –iuos investicij projektus, susijusius su tranzito paslauga: 2016 m. gruodffio 22 d. nutarimu Nr. O3-451 šD l akcin s bendrov s šAmber Gridō bendrai derinam investicij s ra–oō, **magistralinio dujotiekio į Kaliningradą čiaupū Nr. 25 ir Nr. 27, atšakoje į Šakių dujų skirstymo stotį čiaupo Nr. 1, Lekėčių dujų skirstymo stoties čiaupo Nr. 1, Zapyškio dujų skirstymo stoties čiaupo Nr. 1 mazgū pakeitimas**. Proporcingai vertinus AB šAmber Gridō pateiktus tranzitui reikaling pajūgum duomenis, buvo nustatyta, jog 36,4 proc. vis projekto investicij turi b ti priskirta tranzitui;

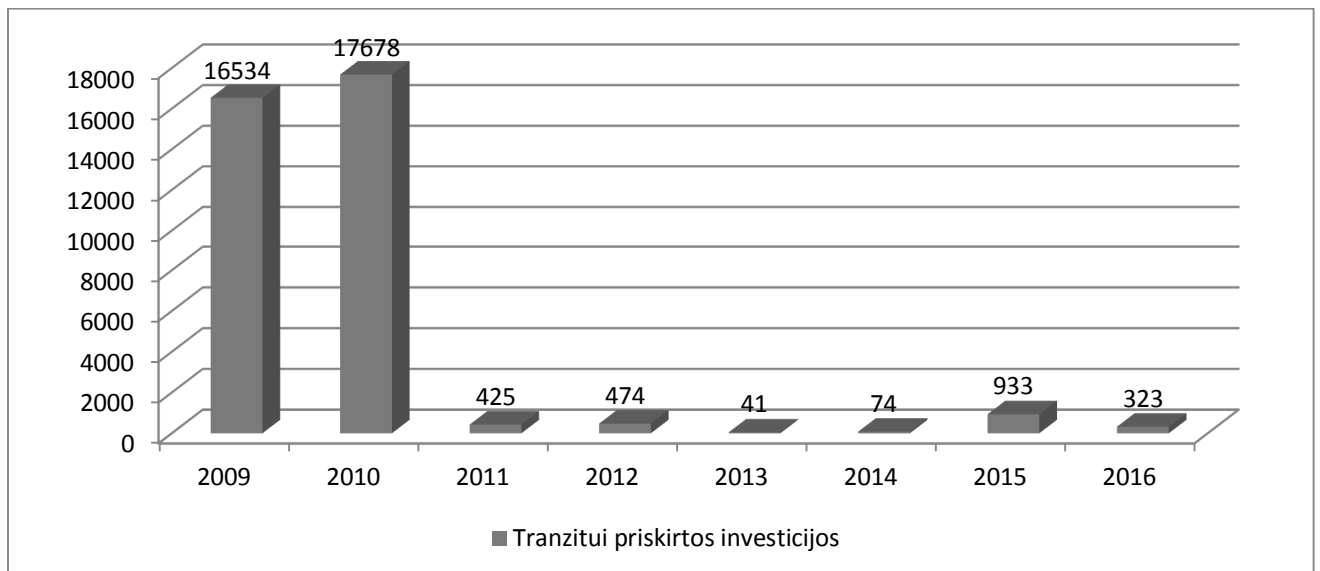
2008 m. AB šLietuvos dujosō pateik Komisijai investicin projekt „**Jauniūnū kompresoriū stotis, Šakių dujų apskaitos stoties išplėtimas, magistralinis dujotiekis nuo Šakių iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi**“, kurio bendra vert ó 77 762,97 t kst. Eur. Komisija projekt suderino 2008 m. rugs jo 18 d. nutarimu Nr. O3-130 šD l AB šLietuvos dujosō investicij projekto šJauni n kompresori stotis, TMaki dujų apskaitos stoties i–pl timas, magistralinis dujotiekis nuo TMaki iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimiō derinimoō. TMyame projekte pateiktas investicijas galima padalinti tris dalis: 1) investicijos Jauni n kompresorin s stoties statybai (prad jo veikti 2010 m. gruodffio 22 d.) (investicijos

paskirstytos per pus : 50 proc. tranzitui bei 50 proc. Lietuvos vartotojams); 2) investicijos magistralinio dujotiekio nuo TMiki iki Rusijos Federacijos Kaliningrado srities statybai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui); 3) investicijos TMiki duj apskaitos stoties rekonstrukcijai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui).

I–viso –io investicinio projekto investicijos buvo paskirstytos taip: 57,4 proc. ó tranzitui, 42,6 proc. ó gamtini duj perdavimo paslaugai.

AB šAmber Gridõ 2016 m. vykd investicijas pagal anks iau su Komisija suderintus investicij projektus. Taip pat atliko kitas nedidel s apimties investicijas sistem , naudojam ir tranzitui, rekonstrukcij , kuri atskir projekt neprivailoma derinti su Komisija, ir atitinkamai dal –i investicij priskyr tranzitui. Lietuvos gamtini duj perdavimo sistemos operatoriaus atliktos investicijos, kurios buvo priskirtos tranzito paslaugai 2009õ2016 m., pateikiamos 5 pav.

5 pav. AB „Lietuvos dujos“ 2009–2012 m.; AB „Amber Grid“ 2013–2016 m. atliktos investicijos, priskiriamos tranzitui, tūkst. Eur

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

4. Tranzito paslaugos sąnaudų atskyrimas nuo perdavimo paslaugos sąnaudų

Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 d 1 teis s naudotis gamtini duj perdavimo tinklais s lyg preambulos 19 punktu, siekiant padidinti konkurencij sukuriant likvidffias didmenines duj rinkas, būtina uftikrinti, kad dujas būt galima parduoti neatsifvelgiant j buvimo viet sistemoje. Vienintelis būdas –iam tikslui pasiekti ó suteikti perdavimo sistemos naudotojams teis laisvai rezervuoti duj leidimo ir i-leidimo perdavimo paj gumus, taip uftikrinant duj transportavim per zonas, o ne sutartyse numatytais mar–rutais. Atsifvelgiant tai, nuo 2015 m. Metodikoje tvirtintas gamtini duj perdavimo sistemos leidimoó-i-leidimo ta-k kainodaros modelis, integruojantis tranzito paslaug . Pagrindinis perdavimo veiklos kainodaros principas ó paslaug kainos ufl pasinaudojim perdavimo sistema nustatomos perdavimo sistemos leidimoó-i-leidimo ta-kuose.

Vadovaujantis Energetikos reguliavimo institucij bendradarbiavimo agent ros 2015 m. birželio 15 d. nuomone Nr. 03/2015 šD 1 Valstybin s kain ir energetikos kontrol s komisijos sprendimo atitikimo Direktyvos 2009/73/EB, Reglamento (EB) Nr. 715/2009 gair ms bei kitoms susijusioms ios direktyvos bei reglamento nuostatom, Metodikos 17.5 papunktyje numatyta, kad i-leidimo oi-leidimo ta-k kainodaros skai iavimo modelio yra eliminuojamos tiesiogin s ir pagr stais ne-ikliais atskirtos netiesiogin s perdavimo veiklos s naudos, s lygotos dujotiekio segment (perdavimo sistemos turto vienet), kuriais i-imtinai gali naudotis tik Lietuvos Respublikos gamtini duj vartotojai, t.y. regioninis tinklas. Tyos s naudos priskiriamos vidiniam i-leidimo ta-kui atliekant skai iavimus pagal Metodikos 17.7 papunk io nuostatas. Remiantis Metodikos 17.2 papunk iu, sudaroma ir skai iuojama leidimo ir i-leidimo ta-k matrica. S naudos vienam duj energijos vienetai yra skai iuojamos visoms gamtini duj perdavimo Lietuvos perdavimo sistema tarp konkre i leidimo ir i-leidimo ta-k kombinacijoms, atsifvelgiant galim maffiausi s naud mar-rut sistemoje. Tuomet skai iuojamos preliminarios leidimo ir i-leidimo ta-k kain vir-utin s ribos, naudojant maffiausi kvadrat metod , minimizuojant skirtum tarp vis leidimo ir i-leidimo ta-k kain vir-utini rib bei s naud 1 MWh duj tarp-i ta-k perduoti, taip padalinant leidimo ir i-leidimo ta-kams i- pagrindinio dujotiekio tinklo gautinas pajamas. Vadovaujantis Metodikos 17.4 papunk iu bei siekiant sudaryti prielaidas nauj tiek j at jimui, gamtini duj rinkos pl trai, efektyviam alternatyvi gamtini duj tiekimo -altini naudojimui, skai iuojant kain vir-utines ribas leidimo ir i-leidimo ta-kams yra nustatoma 20/80 leistino metinio pajam lygio padalinimo tarp leidimo ir i-leidimo ta-k proporcija, rei-kianti, kad perdavimo kain vir-utin s ribos leidimo ta-kuose turi padengti 20 proc. nustatyto pajam lygio, o i-leidimo ta-kuose ó 80 proc. pajam lygio.